



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationum// Roberti Bel-//larmini Politiani,// Societatis
Iesv// De Controversiis// Christianae Fidei, Adver-//sus
huius temporis Haereticos,// Tomus ...**

De Sacramento Evcharistiæ - Sex Libris Explicata

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1589]

VD16 B 1603

XX. Transubsta[n]tiatio probatur testimoniis Patru[m].

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54113](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54113)

posita consecratione, ad motum illorum accidentium mouetur corpus Christi, & ad illorum eleuationem eleuatur, ad illorum depressionem deprimitur, & ad illorum corruptionem definit ibi esse corpus Christi, quomodo desineret substantia panis, si ibi fuisset. Quod non videmus in exemplis allatis de vino, & Angelo, quia illa non manent vt substantiæ sub accidentibus, sed vt res in vase, vel in loco: non enim ad motum corporis assumpti, mouetur Angelus necessariò, & ex natura rei, sed posset non moueri, & quando mouetur, voluntariè mouetur, immò ipse est, qui mouet illud corpus; & quando dissoluitur illud corpus, non necessariò Angelus definit esse in eo loco, sed potest manere, si velit.

ADDE, quod licet in verbis Domini esset aliqua obscuritas, vel ambiguitas, ea tamen sublata est, per multa Concilia Catholicæ Ecclesiæ, & Patrum consensum.

CAPVT XX.

Transubstantiatio probatur testimoniis Patrum.

DAM testimoniis veterum Patrum res eadem est demonstranda, id quod necessariò faciendum est: siquidem aduersarij iactant, transubstantiationem, non fuisse cognitam ante annum Domini, M. C. C. id est, vsque ad Concilium Lateranense sub Innocentio III.

Lutherus in lib. de captiuit. Babyl. cap. i. non semel affirmat, transubstantiationem esse inuentum sancti Thomæ, & opinionem Thomistarum, & ibidem indicat eam opinionem probatam fuisse à Papa, in cap. Firmiter, quod caput de promptum est ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. vbi Lutherus turpiter labitur in historia: siquidè S. Thomas, nondum natus erat, cum ederetur cap. Firmiter, & Concilium illud celebraretur. Constat enim Concilium celebratum anno M. C. C. XV. sanctum verò Thomam natum postea anno M. C. C. XXI. Petrus Martyr in libro contra Stephanum Gardinerum obiecto 128. Innocentium III. cum Concilio Lateranensi facit auctorem primum transubstantiationis, tum quoad nomen, tum etiam quoad rem. Ioan. Caluinus

Zz 5 lib.

lib. 4. Institut. cap. 17. §. 15. eodem respexit, cum ait, tempore S. Bernardi nondum ignotuisse orbi transubstantiationem. Idem quoque significat Martinus Kemniti in 2. part. Exam. Concil. Trident. sess. 13. cap. 4. vbi dicit, tempore Petri Lombardi nihil certi de hac re fuisse in Ecclesia.

Igitur ad hoc mendacium refellendum, adducenda erant testimonia Patrum ab Apostolorum tempore, vsque ad tempora Innocentij III. siue ad annum Domini M. CC. P. M. A. ætate post Apostolos ab anno Domini C. ad C. C. floruerunt Iustinus, & Irenæus. IUSTINVS in Apologia 2. prope extrema, dicit, eum cibum ex quo carnes nostræ aluntur, id est, panem prece verbi Dei sanctificatum, esse carnem Domini. IRENÆVS lib. 4. cap. 34. *Quomodo, inquit, consistat eam panem, in quo gratia acta sunt, esse corpus Domini sui, etc.* Vterque igitur vult hanc propositionem esse veram, Panem consecratus est corpus Domini. Atqui hæc vera esse non potest, sine mutatione panis in corpus Domini: neque enim panis manens panis, esse potest corpus Domini, vt supra ostendimus; igitur mutatio fit, & eo modo panis mutatus, verè est corpus Domini.

Ab anno CC. ad CCC. floruerunt Tertullianus, & Cyprianus. TERTULLIANVS lib. 4. in Marcionem: *Acceptum panem, inquit, corpus suum facit, dicendo: Hoc est corpus meum.* At quomodo potuit panis fieri corpus sine sui mutatione? CYPRIANVS in sermone de cœna Domini: *Panis iste, quem Dominus discipulis porrigebat, non effigie, sed natura mutatus omnipotentia Verbi factus est caro.* Hic planè vides, panem mutari quoad naturam seu substantiam, & tamen effigiem id est, accidentia remanere: & hoc est, quod vocamus transubstantiationem.

Ab anno CCC. ad CD. floruerunt, Cyrillus Hierosolymitanus, Ambrosius, Gregorius Nyssenus, & Gaudentius. CIRILLVS Catechesi 4. mystagoga: *Aquam, inquit, aliquando mutauit in Vinum, & non erit dignus, cui credamus, quod Vinum in sanguinem transmutarit?* En realem mutationem. Paulò infra: *Sub specie panis datur tibi corpus, & sub specie Vini datur tibi sanguis.* En accidentia panis, quæ remanent. Et infra: *Hoc sciens, & pro certissimo habens panem hoc, qui videtur à nobis, non esse panem, etiamsi gustus panem effigiem*

tiat. En absentiam substantiæ panis, manente colore, & sapore, & proinde integram transubstantiationem.

AMBROSIVS libro de iis, qui initiantur mysteriis, cap. 9. *Quantis virmur exemplis, et probemus, nō hoc esse, quod natura formavit, sed quod benedictio consecravit? maioremq; vim esse benedictionis, quam natura, quia benedictione etiam natura ipsa mutatur?* Ecce non manet panis, quem natura formavit, & tamen accidentia manent, vt experimento constat; ergo substantia mutata est, accidentibus non mutatis.

GREGORIUS NYSSENVS in orat. magna catechetica, cap. 37. *Recte Dei verbo sanctificatū panem in Dei Verbi corpus credimus immutari.* Et infra: *Hæc autem tribuit virtute benedictionis in illud (corpus Domini) rerum quæ videntur (panis, & vini) naturam mutans.* Et hic vides naturam panis mutari, manente specie exteriori: nam ideò dicit mutari naturam rerum, quæ videntur.

GAUDENTIVS tract. 2. de Exodo: *Ipsè naturarum creator, et Dominus, qui producit de terra panem, de pane rursus, quia & potest, & promisit, efficit proprium corpus; & qui de aqua vinum fecit, de vino sanguinem suum facit.*

Ab anno CD. ad D. floruerunt Chrysostronus, Augustinus, Cyrillus Alexandrinus, & Eusebius Emiffenus. IOAN. CHRYSOSTOMVS homil. 83. in Matth. *Non sunt humana virtutis opera proposita: nos ministrorum locum tenemus; qui Verò sanctificat ea, & immutat, ipse est.* & homilia de Eucharistia in Enceniis: *Num vides panem? num vinum? num sicut reliqui cibi in secessum vadunt? absit: ne sic cogites. Sicut enim sicera igni adhibita, illi assimilatur, nihil substantia remanet, nihil superfluit: sic & hic put a mysteria consumi corporis substantia.* Hic etiam videmus totam substantiam mysteriorum, id est, panis consecrati, consumi ab adueniente substantia corporis Domini, vt ceram ab igne: & tamen manere exteriorem speciem panis, vt sensus ipsi testantur.

AVGVSTINVS in sermone, quem citat Beda in cap. 10. prioris ad Corinth. *Non omnis panis, sed accipiens benedictionem Christi, fit corpus Christi.* Aduerte, non dixisse Augustinū, Panis est corpus Christi, vt Lutherani loq̄ solēt, sed, *Fit corpus Christi.* Quæ verba mutationē significant panis in corpus: vt quidē Zvingliani vt cumq; respondere possent, mutatione significationis ex pane fieri corp⁹; at Lutherani quod respondere possint,

possint, nescio. Nam ipsi volunt realiter corpus Domini esse in Cœna: Augustinus autem dicit, panem fieri corpus, proinde fateri debent ex Augustini sententia, panem reipso conuerti in corpus. Item serm. 28. de verbis Domini: *Dixi vobis quod ante Verba Christi, quod offertur, panis dicatur, sed Christi Verba deprompta fuerint, iam non panis dicitur, sed corpus appellatur. Quare ergo in oratione Dominica ait: Panem nostrum? panem quidem dixit, sed ἐπιπέτοι, hoc est, per substantialem: non iste panis, qui vadit in corpus, sed iste panis Vita eterna, qui anima nostra substantiam fuleit.* Thomas VValdensis tomo 2. cap. 83. citat alium locum ex lib. Augustini de corpore Domini, quem dicit se transcripsisse exactissimo libro, antiqua valde manu descripto: *Nec credendum est, inquit, quod substantia panis, vel vini remaneat, sed panis in corpus Christi, & Vinum in sanguinem Veritatis, solummodo qualitatibus remanentibus.* Suspicio eum librum non Augustini, sed Alcuini esse; nobis tamen satis est antiqui auctoris fuisse.

CYRILLVS ALEXANDRINVS in epist. ad Calosyrinam: *Ne horreremus carnem & sanguinem, apposita sacris altaribus, condescendens Deus nostris fragilitatibus, in seuit oblatum Vim Vita, conuertens ea in Veritatem propriae carnis, et corpus Vita quasi quoddam semen inueniatur in nobis.*

EVSEBIVS Emissenus, seu quicumque fuit auctor serm. de corpore Domini: *Quando benedicendo Verbis celestibus creatura sacris altaribus imponuntur, antequam inuocatione summi Numinis consecrentur, substantia illic est panis & Vinum, post Verba autem Christi, corpus & Sanguis est Christi. Quod mirum est autem, si ea quae Verbo creare potuit, possit creata conuertere?*

Ab anno D. ad DC. floruit S. REMIGIVS Remensis, qui in cap. 10. prioris ad Corinth. sic loquitur: *Caro, quam Verbum Dei Patris assumpsit in Vtero Virginali, in Vnitatem suam personam, & panis, qui consecratur in altari, Vnum corpus Christi sunt: sicut enim illa caro corpus Christi est, ita iste panis transit in corpus Christi, nec sunt duo corpora, sed Vnum corpus.*

Post annum Domini DC. GREGORIVS Papa I. teste Petrolia Diacono in eius vita, ita coram populo loquutus est: *Proscius conditor nostrae infirmitatis, ea potestate, qua cuncta fecit ex nihilo, panem & Vinum aqua mistum manente propria*

specie, in carnem & sanguinem suum spiritus sui sanctificatione conuertit.

Post annum Domini DCC. BEDA in serm. de Epiphania: *Panis, & vini creatura in Sacramentum carnis & sanguinis eius, infallibili Spiritus sanctificatione transfertur.* NOTA, per Sacramentum intelligi ipsum corpus sub specie panis existens: nam alioqui non opus esset ineffabili Spiritus sanctificatione, si sola significatione panis mutaretur. Præterea idem Beda in libro de mysteriis Missæ, quem citat Thomas VValdenſis tom. 2. cap. 82. *Ibi, inquit, forma panis videtur, & ibi substantia panis non est, nec est ibi panis alius, quàm panis, qui de celo descendit.*

IOAN. DAMASCENVS in 4. lib. de fide, cap. 14. *Panis, & vinum, & aqua per inuocationem & aduentum Spiritus sancti, supernaturaliter transmutatur in corpus, & sanguinem Christi, & non sunt duo, sed vnum & idem.*

Post annum Domini DCCC. multi scripserunt. THEOPHYLACTVS in cap. 6. Ioannis: *Transformatur arcanis verbis panis ille per mysticam benedictionem, & accessionem S. Spiritus in carnem Domini.*

STRABVS auctor Glossæ ordinariæ in Glossa capitis II. prioris ad Corinth. *Nos, inquit, incerta relinquentes, quod ex auctoritatibus certum est, profiteamur, scilicet substantiam panis & vini, in substantiam corporis & sanguinis Domini conuerti: modum vero conuersionis nos ignorare non erubescimus fateri. Quæ autem remanent de prioris substantia accidentia, scilicet color, sapor, forma, pondus, nec ipsum corpus Christi afficiunt, nec in eo fundantur.*

ALCVINVS, qui floruit circa annum Domini DCCC. in lib. de diuinis officiis, cap. de Missa, exponens illa verba Canonis: *Ratam, rationabilem, &c. Panis, inquit, per se irrationalis est, sed orat sacerdos, ut ab omnipotente Deo consecratus, rationalis fiat transcendo in corpus Filij sui.* Et infra: *Consulens Deus infirmitati nostræ, qui non solemus carnes crudas manducare, & sanguinem bibere, facit ut in pristina remaneant forma duo illa munera, & est in veritate corpus Christi & sanguis.*

REMIGIVS Antisiodorensis in Psalm. 21. *Panis & Vinum à Christiana veritate dicuntur, non quòd naturam panis & vini post consecrationem in se retineant, nisi quantum ad speciem*

ciem & saporem & odorem: illi namq; qui carnē in Vtero Virginis assumptam Verbo suo personaliter & ineffabiliter unius potuit, qui etiam mortalia corpora nostra imperij sui potentia faciet immortalia, panis et Vini materiam in sui corporis & sanguinis naturam transferre possibile est.

A M A L A R I V S Treuirensis lib. 3. de Ecclesiast. officii cap. 24. Hic credimus naturam simplicem panis & Vini mutari in naturam rationabilem, scilicet corporis & sanguinis Christi.

P A S C H A S I V S Corbeiensis in lib. de corpore & sanguine Dñi, cap. 1. Licet figura panis et Vini hic sit, omnino nihil aliud quam caro Christi & sanguis post consecrationem credenda sunt. Si nihil aliud; non igitur substantia panis & vini.

S E D omittenda non est elegantissima & acutissima responsio Kemnitij ad hunc locum. Nam in fine disputationis de transubstantiatione, in 2. part. Exam. Concil. Trident. sess. 13. cap. 4. volens exemplo quodam ostendere, quid sit respondendum ad loca Patrum, obiecit sibi hunc locum tanquam Ambrosij (cū tamen non Ambrosij, sed Paschalis sit) ac responderet, nihil aliud credendum esse in Eucharistia, quam carnē & sanguinem Domini; non quòd panis ibi non sit, sed quia panis non creditur, sed videtur; corpus autem Domini solū apprehenditur. A T si id voluit dicere Paschasius; ergo ante consecrationem panis non videbatur, sed credebatur: ipse cū dicit, post consecrationem non credi, nisi corpus. Et cur, obsecro, idem auctor præmisit Deum omnia posse conuertere & mutare pro arbitrio?

Post annum Dñi CM. floruit S. F V L B E R T V S Carnotensis, qui in epistola ad Adeodatum: *Dubitari*, inquit, *nefas est, ut ad cuius nutum cuncta subito ex nihilo substituerent, si patientia in spiritualibus Sacramentis terrena materies materia & meritum generis sui transcendens, in Christi substantiam conuertetur, cum ipse dicat; Hoc est corpus meum, et paulo post; Hic est sanguis meus. Si Deum omnia posse credis, & hoc conuenit, ut credas; nec humanis disputationibus discernere curiosius insistas, si creaturas quas de nihilo potuit creare, has ipsas multo magis valeat in excelsioris nature dignitatem conuertere, & in sui corporis substantiam transfundere.*

Atq; hæcenus de Patribus, qui floruerunt primis mille annis, antequam hæresis Berengarij oriretur: nunc subiciemus eadem

eadem breuitate eorum testimonia, qui scripserunt duobus posterioribus seculis, qui omnes vt manifestam hæresim re-
fellerunt, remanentiã panis & vini in Eucharistia. Igitur ab an-
no M. ad MC. h. scripserunt. LANTFRANCVS in lib. de corpore
& sanguine Dñi: *Ecclesia Christi, inquit, panẽ in carnem, vi-
num conuertit credit in sanguinem.* Et infra: *Confitetur Eccle-
siatoto terrarum orbe diffusa, panem & Vinum ad sacrandum
proponi in altari, sed inter sacrandum incomprehensibiliter, et
ineffabiliter in substantiam carnis & sanguinis commutari.*

ADELMANNVS in epist. ad Berengarium: *Qui dixit in prin-
cipio: Fiat lux, & facta est lux de nihilo: non potuit dicendo de
pane; Hoc est corpus meũ, ita fieri efficere? Et qui tacita vir-
tute aquam conuertit in vinum: non efficacius poterat (si quid
tamen efficacius de Deo dici debet) sonante velociter eadem
virtute, vinum ipsum in sanguinem suum transferre?*

HVGO LINGONENSIS in epistol. ad Berengarium: *Si-
cut non capis, quomodo Verbum caro factum est: sic non potes
iterum capere, quomodo panis iste mutetur in carnem, & vi-
num in sanguinem transformetur, nisi te docuerit omnipoten-
tia fides.*

GVITMVNDVS Auerfanus lib. 3. contra Berengarium:
*Nunc, inquit, contra illos habenda est ratio, qui Ecclesia ra-
tionibus expugnati, iam quidem negare nequeunt, substan-
tiam corporis Christi cibo inesse Dominico; panem tamen &
vinum per Verba Saluatoris in carnem eius, & sanguinẽ ver-
ti nequaquam credentes, sed Christum pani & vino commi-
scentes, tanquam subtiliori ratione hæresim alteram condide-
runt. Videline hæresim appellari eam sententiam, quam nũc
Lutherani defendunt? & tamen nondum notus erat Inno-
centius III.*

ANSELMVS Cantuariensis in lib. de corpore Domini a-
pud Ioannem Garetiũ (nec enim librum ipsum Anselmi ad-
huc videre potui) *Contra omnem secularis Philosophia ratio-
nem et intellectum mutata panis substantia in aliam substan-
tiam, ad quoddam mysterij obsequium quedam accidentia,
qua illi inhaerebant, sic transtulit non mutata, et corpus Do-
mini (licet adsit albedo) non faciat album, nec rotunditas ro-
tundum.*

Ab anno Domini M. C. ad M. CC. sequẽtes auctores florue-
runt. ALGERVS lib. I. de corpore Domini, cap. 7. sic in titulo
posuit:

posuit: Quod remanentibus qualitatibus suis substantia panis, & vini in verum corpus Christi mutetur. Et ibidem, cap. 8. fuse docet, cur Deus noluerit substantiam panis mutare, & cur voluerit accidentia manere. Petrus CLUNIAENSIS in lib. de sacrificio, & transubstantiatione contra Henricum, & Petrum Bruis: Hoc sacrum, & salutare Sacramentum aliud esse videtur, & aliud est; per virtutem Verbi divini substantia (Si iam saepe dictum est) mutata, specie reservata. Vnde etiam fuse docet, omnino esse credendum, per consecrationem mutari substantiam panis, & accidentia remanere, et exemplis plurimis in medium adductis, quibus probat id non esse impossibile. HUGO VICTORINVS lib. 2. de Sacramentis, cap. 7. Videtur, inquit, species panis, & vini, & substantia panis & vini non creditur: creditur autem substantia corporis, & sanguinis Christi, et tamen species non cernitur. Et cap. 8. Per verba sanctificationis vera panis, & vera vini substantia, in verum corpus, & sanguinem Christi convertitur: specie panis & vini remanente, & substantia in substantiam transeunte. Conversio autem ipsa non secundum substantiam (NOTA contra Lutheranos) sed secundum transpositionem credenda est. PETRVS LOMBARDVS lib. 4. sentent. distinct. lit. D. Post consecrationem, inquit, non est substantia panis, & vini, licet species remaneant. EUTHYMIVS Zigabenus cap. 26. Marth. Panem, inquit, & vinum ineffabiliter convertit in ipsum corpus, & sanguinem suum.

Contra Lutheranos

32.

Habemus triginta duos probatissimos testes, quorum potestatem quinque tempore S. Bernardi, omnes autem antecessores innocentium III. floruerunt. Ex quibus colligimus, Primum, verissimum esse, quod ait Concilium Trident. sess. 13. cap. 1. Ecclesie Catholice semper fuisse persuasum, ita transubstantiationem panem in corpus Domini, ut substantia panis recedente, non maneret Christi caro sub accidentibus panis. Secundum, mendacia esse impudentissima tum Lutheri, tum Lutheranorum, qui hanc mutationem excogitam esse volunt, vel ab Innocentio III. vel à S. Thoma. Tertio, mentiri Concilium, cum lib. 4. Institut. cap. 17. §. 14. de hac transubstantiatione sic loquitur: *Vetustatis patrocinio, quod evidenti Verbo saepe opponere audent, in confirmando isto dogmate constitui palam est. Nec enim ita pridem excogitatum fuit, ignoratum quidem non melioribus illis seculis modo, quibus panem*

adhuc vigeat religionis doctrina; sed cum iam admodum inquinata esset illa puritas. Nemo est veterum, qui sacra Cœna symbola non fateatur diseritis verbis panem, & Vinum esse, et si (ut dictum est) variis epithetis illa interdum insigniunt ad commendandam mysterij dignitatem. Hæc ille: cui satis fuit dixisse; nam probare quod dicebat; & vel vnum ex Patribus testem adducere, indignum erat grauitate tanti hæresiarchæ.

CAPVT XXI.

Probatur idem ex definitione, & consensu Ecclesie ab annis quingentis.

Nunc probanda est eadem veritas ex definitione sub anathemate, & consensu totius Ecclesie saltem ab annis quingentis. Quæ probatio duabus de caussis adhibenda est. **PRIMO**, quia aduersarij, et si fateantur à tempore Innocentij III. inuictam esse opinionem transubstantiationis in Ecclesiam, tamen Kemnitius loco citato contendit, non fuisse definitam sub anathemate, nisi hoc nostro seculo à Concilio Trident. idq; probat, quia Græci in Concilio Florentino noluerunt huic dogmati assentiri, & Latini cum eis non obstante ea discordia, recõciliati sunt. Petrus etiam Martyr in lib. contra Gardin. obiecto 84. dicit, Græcos semper à transubstantiatione abhorruisse, & ex eodem Concilio Florentino id probat. Nos igitur Deo volente, facillimè demonstrabimus in sex Conciliis ante hoc nostrum seculum fuisse sub anathemate definitam veritatem transubstantiationis, quorum duo ante annos quingentos celebrata sunt. Ex quo sequitur, saltem ab annis quingentis, id est, à tempore hæresis Berengarianæ dogma transubstantiationis sub anathemate stabilitum, & ipsos etiam Græcos cum Latinis in hac re semper mirificè consensisse.

SECUNDO, adhibenda est hæc probatio, quia hoc fundamento posito, duæ rationes colligi poterunt, cur de hac veritate dubitari non debeat. **PRIMUM** enim fieri nequit, vt Ecclesia vniuersa tot seculis in grauissimo errore versata sit. **DEINDE** hoc ipso tempore, quo hæc veritas tanquam certissimum dogma, atque aded vt fidei articulus colebatur, flourerunt in Ecclesia plurimi sanctissimi viri, vitæ innocentia, miraculis, aliisque diuinis donis clarissimi, quos nulla ratio

A 2 a admittit